

JOANNA KIZIELEWICZ*

Gdynia

**WPLYW FUNDUSZY UNII EUROPEJSKIEJ
NA ROZWÓJ GOSPODARKI TURYSTYCZNEJ
W OBSZARACH NADMORSKICH W POLSCE
– PRZYKŁAD WYBRZEŻA GDAŃSKIEGO**

Słowa kluczowe: dotacje unijne, rozwój turystyki, region nadmorski

STRESZCZENIE

Wachlarz zrealizowanych inwestycji infrastrukturalnych w latach 2004–2013 w regionach nadmorskich w Polsce, współfinansowanych z funduszy europejskich jest imponujący. Powstało wiele przedsiębiorstw świadczących usługi na rzecz turystów, co wygenerowało setki miejsc pracy i wpłynęło na zmniejszenie bezrobocia. Poprawiono dostępność komunikacyjną do miejscowości turystycznych, odrestaurowano liczne zabytki, wybudowano ośrodki kulturalno-rozrywkowe i sportowo-rekreacyjne, wyznaczono nowe szlaki turystyczne. Dzięki bogatszej ofercie kulturalno-rozrywkowej i turystycznej pobudzono popyt turystyczny, zachęcając turystów do dłuższych pobytów i niwelowania negatywnych skutków sezonowości. Korzyści społeczne i ekonomiczne, jakie płyną dla regionów nadmorskich z realizacji projektów UE, są na tyle satysfakcjonujące, że władze samorządowe nie zamierzają rezygnować z kolejnych inwestycji w nowej perspektywie finansowej 2014–2020. Celem badań jest ocena wpływu zrealizowanych projektów współfinansowanych z funduszy europejskich na rozwój gospodarki turystycznej w miejscowościach nadmorskich.

* Joanna Kizielewicz, dr, Wydział Przedsiębiorczości i Towaroznawstwa, Akademia Morska w Gdyni, e-mail: j.kizielewicz@wpit.am.gdynia.pl.

Wprowadzenie

Rozwój turystyki w regionach nadmorskich stał się od niedawna przedmiotem dyskusji na forum międzynarodowym zainicjowanym przez Komisję Europejską, która wydała zalecenia dla państw członkowskich odnośnie do wykorzystywania zasobów obszarów nadmorskich poprzez turystykę do osiągnięcia wzrostu gospodarczego i tworzenia nowych miejsc pracy¹. Wzrost zainteresowania rozwojem funkcji turystycznych w regionach nadmorskich daje szansę na to, że projekty unijne realizowane w tych obszarach będą traktowane priorytetowo. Niestety, przez ostatnią dekadę nie uruchomiono programów dedykowanych gospodarce turystycznej. Niemniej branża turystyczna i samorządy terytorialne pozyskiwały środki z UE na realizację projektów bezpośrednio lub pośrednio wspierających rozwój sektora turystyki, korzystając z dostępnych programów operacyjnych i europejskich instrumentów finansowych.

W województwach nadmorskich w Polsce zdaniem Krzysztofa Parzycha „głównym elementem atrakcyjności turystycznej obszaru są miejscowości nadmorskie, turystyka ma tu w znaczącym stopniu charakter sezonowy, z silną koncentracją w strefie nadmorskiej, co wynika z najwyższego stopnia zagospodarowania turystycznego strefy brzegowej na tle innych obszarów województwa”². Celem projektów realizowanych przy wsparciu UE jest właśnie przeciwdziałanie tym zjawiskom i budowa infrastruktury turystycznej nie tylko w bezpośrednim otoczeniu plaż i morza, ale także w innych regionach województw nadmorskich, czy wzbogacanie oferty kulturalnej w celu przyciągania turystów i wydłużania sezonu turystycznego, a w końcu zachęcanie turystów do aktywnego wypoczynku poprzez wzbogacanie oferty rekreacyjno-sportowej i rozbudowę infrastruktury w tym zakresie.

Celem badań jest ocena wpływu zrealizowanych projektów współfinansowanych z funduszy UE na rozwój gospodarki turystycznej w miejscowościach nadmorskich. W pracy postawiono hipotezę, że: **współfinansowanie projektów z funduszy UE wpływa pozytywnie na rozwój gospodarki turystycznej w obszarach nadmorskich**. Do badań zastosowano metody analizy materiałów źródłowych, analizy porównawczej oraz przeprowadzono badania literaturowe i typu *desk research*.

¹ *A European Strategy for More Growth and Jobs in Coastal and Maritime Tourism*, European Commission, Brussels 2014, s. 8.

² K. Parzych, *Ocena zróżnicowania atrakcyjności turystycznej gmin województwa zachodniopomorskiego*, „Przegląd Zachodniopomorski” 2012, t. XXVII(LVI), z. 1, s. 85.

Wskaźniki oceny wpływu projektów unijnych na rozwój gospodarki turystycznej

Nikogo nie trzeba przekonywać o tym, że wsparcie finansowe płynące do polskich regionów z funduszy europejskich korzystnie wpływa na rozwój regionu oraz różnych sektorów gospodarki, sprzyja powstawaniu nowych miejsc pracy i podnoszeniu jakości życia mieszkańców³. W każdym zrealizowanym projekcie unijnym konieczne jest wskazanie produktów i rezultatów, które zostaną osiągnięte, oraz jego oddziaływania na otoczenie. Wskaźniki te oceniane są na etapie aplikowania o dofinansowanie projektu, a następnie monitorowane podczas realizacji projektu i po jego zakończeniu przez instytucje zarządzające programami operacyjnymi. Beneficjent ubiegający się o wsparcie projektu z funduszy UE ma do wyboru cały wachlarz wskaźników, które co do zasady muszą zostać osiągnięte po zakończeniu projektu. Stąd też z samego założenia realizacja projektów UE wpływa pozytywnie na rozwój społeczno-gospodarczy, a w przypadku projektów proturystycznych – na rozwój gospodarki turystycznej. „Każdy projekt musi być realizowany w związku z osiągnięciem jakiegoś celu i dla korzyści. Mogą to być: nowe produkty, nowe usługi, nowe technologie. (...) Korzyści – to nie tylko korzyści dla firmy, ale także korzyści dla regionu, dla klientów, dla środowiska”⁴.

Zarząd Województwa Pomorskiego w RPO dla województwa pomorskiego wskazał, że realizacja projektów turystycznych w długim horyzoncie czasowym wpłynie na⁵:

- a) wydłużenie sezonu turystycznego, a w konsekwencji wzrost liczby turystów;
- b) podniesienie poziomu dochodów z turystyki w skali regionu;
- c) wykreowanie silnych regionalnych marek produktów kulturalnych, turystycznych i tradycyjnych;
- d) lepsze wykorzystanie unikalnych walorów przyrodniczych województwa pomorskiego dla zwiększenia jego atrakcyjności.

³ E. Rogowska, *Wykorzystanie środków unijnych w celu tworzenia warunków do rozwoju gospodarki turystycznej w Szczecińskim Obszarze Metropolitalnym*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego 2013, nr 783, „Ekonomiczne Problemy Usług” nr 2 (22), s. 37.

⁴ A. Szymańska, *Fundusz UE 2007–2013 dla mikro, małych i średnich firm*, Placet, Warszawa 2007, s. 165.

⁵ *RPO dla Województwa Pomorskiego na lata 2007–2013*, NSRO 2007–2013 Polska, Zarząd Województwa Pomorskiego, Gdańsk 2007, s. 115.

Tabela 1

Wskaźniki monitorowania Osi Priorytetowej 6. „Turystyka i dziedzictwo kulturowe” w RPO dla województwa pomorskiego w latach 2007–2013

Wskaźnik	Wartość bazowa	Wartość wskaźnika w 2013 roku	Wartość docelowa w 2015 roku
Produkty			
Liczba wspartych projektów z zakresu turystyki (szt.) w tym:	0	25	30
– liczba projektów dotyczących budowy i modernizacji obiektów turystycznych,		10	12
– liczba projektów dotyczących promocji turystycznej		15	18
Liczba projektów dotyczących wsparcia obiektów dziedzictwa kulturowego (szt.)	0	10	12
Liczba projektów wspierających zrównoważony rozwój obszarów cennych przyrodniczo (szt.)	0	17	20
Rezultaty			
Liczba utworzonych/rozwiniętych produktów turystycznych (szt.)	0	9	10
Liczba osób korzystających z systemu IT w wyniku realizacji projektów (mln osób w ciągu roku)	0	2,6	3
Oddziaływanie			
Liczba osób odwiedzających muzea i inne obiekty dziedzictwa kulturowego (mln osób w ciągu roku)	0	2,1	2,3
Liczba turystów korzystających z bazy noclegowej poza sezonem – IX–V (tys. osób)	0	720	830

Źródło: RPO dla Woj. Pomorskiego na lata 2007–2013, NSRO 2007–2013 Polska, Zarząd Woj. Pomorskiego, Gdańsk 2007, s. 115.

Ponadto, w RPO dla województwa pomorskiego dla Priorytetu 6. „Turystyka i dziedzictwo kulturowe” wyodrębniono wskaźniki monitorowania realizacji założonych celów⁶ (tabela 1).

Rozwój gospodarki turystycznej na Wybrzeżu Gdańskim w świetle realizowanych projektów unijnych

Województwo pomorskie wyróżnia się na tle kraju nie tylko pod względem liczby realizowanych projektów (tabela 2), ale również ich jakości i innowacyjności, czego dowodem może być fakt przyznania w konkursie Innowator organizowanym przez Centrum im. Adama Smitha i partnerów KPMG, Polską Agencję Informacji i Inwestycji Zagranicznych nagrody w kategorii „Najlepszy projekt samorządowy ’2012 Pomorskie”⁷ za najlepszy projekt sportowo-turystyczny – Zintegrowany System Informacji Turystycznej Województwa Pomorskiego zrealizowany przez Departament Turystyki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego w ramach RPO dla województwa pomorskiego. Budżet pochłonął

⁶ *Ibidem.*

⁷ K. Netka, *Turystyka – biznes coraz bardziej doceniany*, www.aktualnosciturystyczne.pl/produkt-turystyczny/turystyka-biznes-coraz-bardziej-doceniany/ (21.03.2014).

środki o wartości 12 899 260,70 zł, przy czym dotacja z UE to 9 325 251,70 zł (75%)⁸. Ponadto, projekt ten otrzymał „UNWTO Award for Excellence and Innovation in Tourism” w kategorii „Innovation in Public Policy and Governance” przyznawaną przez Światową Organizację Turystyczną przy ONZ⁹.

Tabela 2

Wybrane projekty inwestycyjne wspierające rozwój turystyki na Wybrzeżu Gdańskim (2004–2013)

Tytuł projektu	Wartość projektu (zł)	Dotacja z UE (zł)	Wpływ realizacji projektu na rozwój gospodarki turystycznej
GDANSK			
Program żywienia dróg wodnych w Gdańsku	26 800 000	22 100 000	Rozwój nowych produktów turystycznych
Centrum „HEWELIANUM”. Budowa kompleksu edukacyjno-rekreacyjnego	23 441 165	11 821 549	
Pomorska Sieć Informacji Turystycznej	609 430	423 873	Poprawa zagospodarowania turystycznego
Rozbudowa bazy żeglarskiej AWFIS w Gdańsku jako Narodowego Centrum Żeglarstwa	18 000 000	13 500 000	
Budowa siedziby Gdańskiego Teatru Szekspirowskiego	81 648 255	342 300	
GDYNIA			
Rozbudowa Teatru Muzycznego w Gdyni	71 409 995	2 538 808	Wzbogacenie oferty kulturalno-rozrywkowej
Wzmocnienie konkurencyjności regionu pomorskiego poprzez rozwój innowacji i technologii dla przedsiębiorczości – Pomorski Park Technologiczny	15 768 746	10 107 000	Rozwój nowych produktów turystycznych
SOPOT			
Budowa wielofunkcyjnej Hali Sportowo-Widowskiej na granicy Gdańska i Sopotu – etap I	234 463 620	32 436 989	Wzbogacenie oferty kulturalno-rozrywkowej
Budowa pawilonu wystawienniczo-edukacyjnego przy Grodzisku w Sopocie	6 923 044	1 779 738	
INNE MIEJSCOWOŚCI			
Zwiększenie atrakcyjności turystycznej Pucka poprzez budowę infrastruktury turystycznej	1 079 928	700 000	Poprawa zagospodarowania turystycznego
Nadzatokowa promenada spacerowo-rowerowa „Ku Słońcu” w Kuźnicy	745 793	482 817	
Modernizacja dróg gminnych prowadzących do plaż nadmorskich w Jastarni	3 876 735	2 856 026	Poprawa dostępności komunikacyjnej do miast turystycznych
Słowińskie Centrum Kultury Regionalnej	684 061	448 563	Wzbogacenie oferty kulturalno-rozrywkowej
Ocalić dziedzictwo wieków. Restauracja i adaptacja obiektów dziedzictwa kulturowego Słowińców na nowe funkcje kulturowe w Czystej w celu wzbogacenia atrakcyjności turystycznej regionu Czysta	10 986 870	580 000	

Źródło: *Gdańsk miasto projektów*, Referat Promocji Gospodarczej. Biuro Prezydenta ds. Promocji Miasta. Urząd Miasta Gdańska, Gdańsk 2007, s. 21–50; *Województwo Pomorskie: inwestycje 2004–2013*, Wojewódzki Ośrodek Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej w Gdańsku, Urząd Marszałkowski Woj. Pomorskiego, http://mapy.pomorskie.eu/pomorskie/index.html?config=config_inw.xml (27.03.2014).

⁸ *Zintegrowany System Informacji Turystycznej Województwa Pomorskiego (projekt partner-ski)*, www.gdansk.pl/ue,1216,17081.html (21.03.2014).

⁹ *Samorząd Województwa Pomorskiego finalistą w konkursie Światowej Organizacji Turystycznej*, Departament Turystyki, Samorząd Województwa Pomorskiego, Gdańsk 2014, www.pomorskie.eu/pl/dtp/aktulnoscii/info_o_nagrodzie (26.03.2014).

Władze samorządowe w województwie pomorskim w ramach realizacji projektów UE podejmowały również współpracę ponadlokalną z innymi samorządami (tabela 3). Komisja Europejska promuje realizację projektów partnerskich pomiędzy podmiotami publicznymi, wspiera także projekty realizowane w partnerstwie publiczno-prywatnym czy w klastrach sektorowych.

Tabela 3

Wybrane projekty partnerskie wspierające rozwój turystyki na Wybrzeżu Gdańskim (2004–2013)

Tytuł projektu	Wartość projektu (zł)	Dotacja z UE (zł)	Wpływ realizacji projektu na rozwój gospodarki turystycznej
Rozwój komunikacji rowerowej Aglomeracji Trójmiejskiej w latach 2007–2013	79 200 000	48 000 000	Rozwój nowych produktów turystycznych
Rozwój turystyki w regionie Zatoki Gdańskiej	21 022 002	14 958 360	
Pętla Żuławska – rozwój turystyki wodnej	85 000 000	13 000 000	Poprawa zagospodarowania turystycznego
Promenada Bursztynowa – ciąg pieszo-rowerowy Lubiatowo–Kopalino z miejscami postoju i wypoczynku	465 147	372 117	
Zwiększenie atrakcyjności turystycznej i estetyzacja wsi Białogóra	67 896	27 700	Rewitalizacja przestrzeni miejskiej – zwiększenie atrakcyjności turystycznej
„Bądźmy razem” – rewitalizacja parku miejskiego w Mikoszewie	25 790	16 653	
Port Lotniczy w Gdańsku – budowa drugiego terminalu pasażerskiego wraz z infrastrukturą oraz rozbudowa i modernizacja infrastruktury lotniskowej i portowej	436 100 000	74 700 000	Poprawa dostępności komunikacyjnej do miast turystycznych
Port Lotniczy w Gdańsku – modernizacja infrastruktury <i>airside</i>	159 500 000	58 200 000	

Źródło: *Gdańsk miasto projektów*, Referat Promocji Gospodarczej. Biuro Prezydenta ds. Promocji Miasta. Urząd Miasta Gdańska, Gdańsk 2007, s. 21–50; *Województwo Pomorskie: inwestycje 2004–2013*, Wojewódzki Ośrodek Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej w Gdańsku, Urząd Marszałkowski Woj. Pomorskiego, http://mapy.pomorskie.eu/pomorskie/index.html?config=config_inw.xml (27.03.2014).

Większą aktywność inwestycyjną w latach 2004–2013 wykazywały duże jednostki samorządowe, co wynika między innymi z dostępu do bogatszych budżetów pozwalających na dokonywanie wkładów własnych do projektów UE. Wartość budżetów projektów zrealizowanych na Wybrzeżu Gdańskim miała dużą rozpiętość – od 25 tys. zł (na przykład projekt „Bądźmy razem” – rewitalizacja parku miejskiego w Mikoszewie) do wysoce kapitałochłonnych o wartości ponad 595 mln zł, jak to miało miejsce w przypadku budowy i modernizacji Portu Lotniczego w Gdańsku (tabela 3). Natomiast wysokość otrzymanego dofinansowania z funduszy UE wahała się od 60 do 85% wartości inwestycji

w zależności od rodzaju zaangażowanych podmiotów, wysokości wniesionych wkładów własnych i typu realizowanych projektów.

Ze względu na ograniczoną objętość artykułu opisano tylko dwa projekty zrealizowane na Wybrzeżu Gdańskim. Jednym z nich, zainicjowanym przez władze Miasta Gdańska i Muzeum Historyczne Miasta Gdańska, jest program ożywienia dróg wodnych w Gdańsku (2007–2011), którego budżet wyniósł 26,8 mln zł, przy czym dotacja z UE – 22,1 mln zł¹⁰. Powstał szlak przystani żeglarskich oraz przystanków tramwajów wodnych na wyspach i ujściach rzek: Martwa Wisła, Wisła Śmiała i Motława. Inwestycja umożliwiła zwiedzanie Gdańska od strony wód śródlądowych, co dało szanse tworzenia nowych produktów w zakresie turystyki wodnej. Wzdłuż szlaku wodnego powstała przestrzeń do tworzenia przedsięwzięć inwestycyjnych dla branży turystycznej, gastronomicznej i kulturalnej.

Jako przykład dobrej inicjatywy z punktu widzenia rozwoju turystyki wodnej i tworzenia produktów turystycznych może posłużyć też projekt o zasięgu ponadregionalnym: Pętla Żuławska – rozwój turystyki wodnej zrealizowany w okresie 2010–2012 w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka Działanie 6.4. Wzięło w nim udział aż 12 gmin z województw: pomorskiego i warmińsko-mazurskiego, a koordynatorem było Biuro Rozwoju Dróg Wodnych przy Urzędzie Marszałkowskim Województwa Pomorskiego. Budżet projektu wyniósł 85 mln zł, gdzie 51 mln zł stanowiła dotacja UE¹¹. „Idea Projektu zakłada stworzenie unikalnego, charakteryzującego się wysoką jakością produktu turystycznego w postaci sieci portów i przystani żeglarskich oraz pomostów cumowniczych, która pozwoli na uprawianie sportów wodnych oraz innych form turystyki na drogach wodnych Deltę Wisły i Zalewu Wiślanego”¹². Projekt został nagrodzony przez Komisję Konkursową XVI Gdańskich Targów Turystycznych GTT i otrzymał nagrodę główną „Bursztynowy Kompas” za najlepszą promocję turystyki województwa pomorskiego w 2012 roku w kategorii „Inwestycja turystyczna”¹³.

¹⁰ *Gdańsk miasto projektów*, Referat Promocji Gospodarczej. Biuro Prezydenta ds. Promocji Miasta. Urząd Miasta Gdańska, Gdańsk 2007, s. 49.

¹¹ *Ibidem*, s. 50.

¹² *Pętla Żuławska – rozwój turystyki wodnej. Etap I*, <http://petla-zulawska.pl/cms/content/petla-zulawska-rozwoj-turystyki-wodnej-etap-i> (26.03.2014).

¹³ *Ibidem*.

Podsumowanie

Przeprowadzona analiza projektów inwestycyjnych zrealizowanych w okresie 2004–2013 na Wybrzeżu Gdańskim potwierdza fakt dużego zaangażowania władz samorządowych w tym zakresie. Liderem w realizacji projektów inwestycyjnych i pozyskiwaniu wsparcia finansowego z funduszy europejskich okazał się Gdańsk, ale liczne inwestycje wykonano także w Sopocie, Gdyni, Słupsku i Uście. W badanym okresie realizowano projekty odnoszące się prawie do wszystkich sektorów życia społecznego i gospodarczego. Dominowały projekty infrastrukturalne, głównie w zakresie budowy i remontów dróg, budowy ścieżek rowerowych, remontu nabrzeży w przystaniach jachtowych, a także rewitalizacji obiektów zabytkowych oraz wsparcia kultury. Niemniej znaleźć można również projekty inwestycyjne bezpośrednio odnoszące się do gospodarki turystycznej, na przykład tworzenie szlaków turystycznych czy budowa punktów informacji turystycznej. Warto jednak podkreślić, że realizacja każdej inwestycji wpływającej na podniesienie jakości oferowanych usług i standardu życia społeczności lokalnej, czy to w zakresie środowiska, infrastruktury miejskiej, bezpieczeństwa, czy dostępności komunikacyjnej i innych, wpływa korzystnie na atrakcyjność turystyczną tych obszarów. Tym samym można stwierdzić, że postawiona w artykule hipoteza badawcza została zweryfikowana pozytywnie.

Bibliografia

- A European Strategy for More Growth and Jobs in Coastal and Maritime Tourism*, European Commission, Brussels 2014.
- Gdańsk miasto projektów*, Referat Promocji Gospodarczej. Biuro Prezydenta ds. Promocji Miasta. Urząd Miasta Gdańska, Gdańsk 2007.
- Netka K., Turystyka – biznes coraz bardziej doceniany, www.aktualnosciturystyczne.pl/produkt-turystyczny/turystyka-biznes-coraz-bardziej-doceniany/.
- Parzych K., *Ocena różnicowania atrakcyjności turystycznej gmin woj. zachodniopomorskiego*, „Przegląd Zachodniopomorski” 2012, t. XXVII(LVI), z. 1.
- Pętla Żuławska – rozwój turystyki wodnej*, <http://petla-zulawska.pl/cms/content/petla-zulawska-rozwoj-turystyki-wodnej-etap-i>.
- Realizacja projektów z zakresu turystyki w ramach ZPORR, Programów Inicjatywy Wspólnotowej Interreg III, RPO, POPW, POIG oraz Programów Europejskiej Współpracy Terytorialnej, MRR*, Warszawa 2010.
- RPO dla Województwa Pomorskiego na lata 2007–2013*, NSRO 2007–2013 Polska, Zarząd Województwa Pomorskiego, Gdańsk 2007.

Rogowska E., *Wykorzystanie środków UE w celu tworzenia warunków do rozwoju gospodarki turystycznej w Szczecińskim Obszarze Metropolitalnym*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego 2013, nr 783, „Ekonomiczne Problemy Usług” nr 2 (22).

Samorząd Województwa Pomorskiego finalistą w konkursie Światowej Organizacji Turystycznej, www.pomorskie.eu/pl/dtp/aktualnosci/info_o_nagrodzie.

Szymańska A., *Fundusz UE 2007–2013 dla mikro, małych i średnich firm*, Placet, Warszawa 2007.

Zintegrowany System Informacji Turystycznej Woj. Pomorskiego, www.gdansk.pl/ue,1216,17081.html.

**THE IMPACT OF EU FUNDS ON THE DEVELOPMENT
OF THE TOURISM MARKET IN THE COASTAL REGIONS IN POLAND
– THE CASE STUDY OF THE GDAŃSK COAST**

Keywords: EU grants, tourism development, coastal region

SUMMARY

The range of infrastructure investments realized in the period from 2004 to 2013, co-financed by the EU funds, is really impressive. Lots of new companies providing services to tourists have been established. These activities allowed to create hundreds of jobs and to decrease the unemployment. The communication accessibility to the tourist destinations was improved, numerous monuments were restored and lots of cultural and entertainment centers and sports facilities were built etc. Moreover, thanks to the richer cultural, entertainment and tourist offers, more tourists were attracted and encouraged for longer stays in the Coast in order to decrease the negative effects of seasonality. Social and economic benefits of the implementation of the EU projects caused that local authorities do not intend to give up future investments in the new financial perspectives 2014–2020. The purpose of the research is to assess the impact of projects co-financed by EU for development of tourism market in the coastal regions.